

Perioada Interbelica. Modernism si Traditionalism. Avangarda

Extrem de fertila din punct de vedere literar si cultural, perioada interbelica aprinde disputa in jurul traditiei si a conceptului de specific national (ideea este reluata mai ales dupa Unirea din 1918), sustinute de miscarea traditionala, care se defineste prin opozitie cu spiritul novator reprezentat de modernismul impus si sustinut de criticul E. Lovinescu si de revista si cenaclul Sburatorul. Paralel cu modernismul si traditionalismul, continua in epoca simbolismul (mai ales prin George Bacovia) si avangarda.

-MODERNISMUL-

In sens general, modernismul este o miscare larga de inovare a artelor care apare in a doua jumatate a secolului al XIX-lea si se prelungeste pana la inceputul secolului la XX-lea. La noi, precursorul este Macedonski, dar ca in orice epoca literara din istoria literaturii romane, exista in momentul aparitiei modernismului (prin forma simbolismului) un amalgam de curente (romantism, parnasianism, clasicism). in sens restrans, modernismul se manifesta in perioada interbelica si este sustinut de revista si cenaclul Sburatorul al caror mentor era E. Lovinescu

Revista Sburatorul a aparut la Bucuresti, in 1919 (fara a avea o existenta lunga sau constanta - 1919-1922, 1926-1927) si realizeaza o disociere intre estetic si etnic - etic, fiind in antiteza cu ideologia revistei Gandirea, care manifesta accente antioccidentale, anti-civilizatie, insistand pe ideea misticismului neamului. Prin opozitie, Sburatorul sustine relatiile literaturii romane cu alte literaturi occidentale, pentru ca, spune E. Lovinescu, literatura si cultura noastra erau inchise, fara posibilitatea comunicarii in afara. Criticul militeaza, astfel, pentru o cultura deschisa, sustinand circulatia motivelor dintr-un spatiu in altul, adica ideea de imprumut, imitatie. in domeniul poeziei, revista Sburatorul sustine depasirea lirismului subiectiv si dezvoltarea unei lirici de "notatie" sau "de atmosfera".

Modernismul teoretic al lui E. Lovinescu trebuie diferentiat de modernismul avangardei, cel experimental, manifestat in miscarile de fronda - dadaism, constructivism, suprarealism, integralism etc. Cele trei teorii esentiale ale criticii si esteticii lovinesciene sunt sincronismul, mutatia valorilor estetice si autonomia esteticului.

Sincronismul este o teorie expusa de E. Lovinescu in Istoria civilizatiei romane moderne (1924-1925); Istoria literaturii romane contemporane (1926-1929) si are la baza teoria imitatiei, dezvoltata de sociologul francez

Gabriel Tarde care spune ca orice cultura (inclusiv literatura), civilizatie se pot dezvolta prin imitatie. Progresul favorizeaza interdependenta culturilor si crearea unui spirit al veacului (saeculum): "Sincronismul inseamna, dupa cum am spus, actiunea uniformizatoare a timpului asupra vietii sociale si culturale a diferitelor popoare intre dansele printr-o interdependenta materiala si morala. Exista, cu alte cuvinte, un spirit al veacului sau ceea ce numea Tacit un

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

saeculum, adica o totalitate de conditii configuratoare a vietii omenirii." Teoria imitatiei sustine tocmai preluarea spiritului veacului din culturile avansate de catre cele slab dezvoltate, urmand ca formele preluate sa fie prelucrate pe teren si cu material autohton. Principiul sincronismului (opus teoriei formelor fara fond a lui Titu Maiorescu) inseamna, deci, acceptarea schimbului de valori, a elementelor care confera noutate si modernitate fenomenului literar, pana la punerea de acord intre cultura noastra si culturile avansate.

Lovinescu propune desprinderea de traditionalism a literaturii noastre si inscrierea ei in modernitate, prin preluarea celor mai noi forme promovate de literatura europeana. Pentru a ajunge la modernizarea literaturii noastre se cere o mutatie a valorilor estetice, cu trecerea catre inspiratia urbana si psihologica, cultivarea prozei obiective, liricizarea poeziei, exploatarea romanului analitic. Teoria mutatiei estetice este una a receptarii: cel care citeste nu o poate face decat cu ochii veacului in care traieste, pentru ca esteticul este variabil, mutabil in timp, iar canoanele se schimba.

Conceptul de autonomie a esteticului, fundamentat de Titu Maiorescu in articolul Comediile d-lui I. L. Caragiale subliniaza necesitatea disocierii esteticului de alte categorii. Morala artei nu trebuie confundata cu morala vietii, ci este chiar estetica ei ("arta pentru arta"). E. Lovinescu observa o invazie a etnicului, criticand literatura sustinuta de Samanatorul ori Gandirea, si reactualizeaza ideea autonomiei, punand problema sensului valorii.

El ii va sustine, intre altii, pe Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Barbu.

-TRADITIONALISMUL-

De la sfarsitul secolului al XIX-lea si pana in perioada interbelica, traditionalismul a reprezentat acea tendinta excesiva spre valorile spirituale si nationale consacrate, opunandu-se modernismului si ideii de civilizatie. Traditionalismul nu este sinonim cu traditia, ci implica o raportare la aceasta, ca o tentativa de recuperare si de valorificare a ei, in incercarea de a se apara de spiritul agitat si alienant impus de modernism. Principalele directii traditionaliste au fost samanatorismul, poporanismul si gandirismul.

a) Samanatorismul este o orientare literara care isi are punctul de plecare in programul revistei Samanatorul, aparuta la Bucuresti intre 1901-1910 si condusa initial de Vlahuta si Cosbuc, apoi de Iorga (1903-1906). Ostil modernismului, promoveaza o literatura nationala; este preferat romantismul idilic, patriarhal, sfatos si moralist.

Trasaturi: paseismul (tendinta de intoarcere spre trecut, regretul pentru risipirea locurilor de altadata, condamnarea prezentului), idilizarea vietii satului romanesc patriarhal, sentimentul dezradacinarii (sat vs. oras), interes pentru viata taranimii, pentru creatia populara si pentru natura, orientarea spre marile valori ale spiritualitatii romanesti.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Reprezentanti: Cosbuc (partial), Vlahuta (partial), N. Iorga, st. O. Iosif, Emil Garleanu, Duiliu Zamfirescu (partial; si realist), O. Goga (partial).

b) Poporanismul este o orientare literara caracterizata prin simpatie fata de popor, taranii fiind considerati temelia societatii viitoare. Garabet Ibraileanu este cel care formuleaza doctrina prin revista Viata romaneasca (1906-1916), pe ideea specificului national. Daca samanantoristii idealizau viata satului, propunand-o drept model, poporanistii cred ca starea de lucruri poate fi indreptata prin cultura, prin luminarea poporului; datoria intelectualilor fata de popor este tema principala a miscarii.

Poporanismul este si o miscare politico-ideologica; are deci mai multe aspecte: cultural, politic, literar.

Trasaturi: simpatie fata de taranime, ostilitate fata de idilism, atitudine realist - critica; idealul luminarii poporului.

Reprezentanti: Garabet Ibraileanu, C. Stere, J. Bart, Spiridon Popescu, Calistrat Hogas (partial), Mihail Sadoveanu (partial).

c) Gandirismul este un curent mai mult ideologic si mai putin estetic, promovat de revista Gandirea (1921, Cluj), al carei mentor era Nichifor Crainic. Revista sustine specificul national definit prin ortodoxism, insistand pe ideea mistica a neamului si avand un pronuntat caracter antioccidental: "Cum noi ne aflam, geografic, in Orient, si cum prin religiunea ortodoxa detinem adevarul lumii rasaritene, orientarea noastra nu poate fi decat spre Orient, adica spre noi insine, spre ceea ce suntem prin mostenirea de care ne-am invrednicit. Mostenim un pamant rasaritean, mostenim parinti crestini, - soarta noastra se cuprinde in aceste date geo-antropologice. O cultura proprie nu se poate dezvolta organic decat in aceste conditii ale pamantului si ale duhului nostru. Occidentalizarea inseamna negarea orientalismului nostru; nihilismul europeanizam inseamna negarea posibilitatilor noastre creatoare. Ceea ce inseamna negarea principala a unei culturi romanesti, negatia unui destin propriu romanesc si acceptarea unui destin de popor nascut mort." (Nichifor Crainic, Sensul traditiei, 1929).

Reprezentanti: Demostene Botez, Aron Cotrus, Lucian Blaga, Adrian Maniu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu s. a.

-AVANGARDA-

Este o directie complexa manifestata mai ales in primele decenii ale secolului al XX-lea si caracterizata prin spiritul de fronda, prin negarea violenta a formelor de arta consacrate, prin proclamarea ostentativa a noului. Tennenu este oarecum sinonim cu modernismul in variantele extreme ale acestuia: futurism, expresionism, dadaism, cubism, integralism, suprarealism etc. Miscarile de avangarda ilustreaza o stare de criza prin acte anarhice si revolte spectaculoase. Manifestele - program sunt adesea mai interesante si mai importante prin efectele lor decat operele propriu-zise.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

Se caracterizeaza prin: actiune de soc, frenetica, anarhica, indraznet -inovatoare; avangarda are functie regeneratoare si deschizatoare de drum.

in literatura romana se poate vorbi de un avangardism activ mai ales intre anii 1923-1932, prin intermediul unor reviste precum: Punct, Contimporanul, Integral, unu, Urmuz, Alge.

Scriitorul Urmuz (Demetru Dem. Demetrescu-Buzau) este precursor al avangardei prin prozele sale insolite, unice, care anunta absurdul suprarealist. Alti reprezentanti: Ilarie Voronca, Victor Brauner, Geo Bogza, Sasa Pana, Ion Vinea, B. Fundoianu, Gherasim Luca, Tristan Tzara s. a. (vezi si supra, capitolul Avangarda)